

REFLEXIÓ DE CAP D'ANY

Núvols foscos... però el sol no desapareix

Suplement del Quadern n. 212 de CJ - (n. 246) - Gener del 2019

Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona - 93 317 23 38 - info@fespinal.com

www.cristianismeijusticia.net

En acabar-se el 2018, uns núvols grans i foscos sobrevolen les nostres democràcies, i sembla que la globalització de l'autoritarisme arreu del món ha ofegat l'esperança d'un progrés en la humanització de les nostres societats. Serem capaços de veure que, tot i això, el sol no desapareix mai?

Hi va haver un temps en què érem optimistes

Fa mig segle, moguts pel projecte de construcció europea i dopats d'optimisme al caliu del progrés econòmic (occidental per descomptat!), crèiem que els drets humans (aprovat ara fa setanta anys) i la democràcia anirien estenent-se per tots els països i totes les cultures. La caiguda del mur de Berlín va inflamar aquest optimisme enca-

ra més. En aquest context, no era estrany que F. Fukuyama profetitzés l'any 1992 que el capitalisme seria el sistema econòmic definitiu. És cert que va ser criticat des de l'esquerra perquè tancava la porta a tota alternativa econòmica, però molts dels que ho criticaven pensaven probablement que els drets humans i la democràcia sí que serien la «fi de la història». Tot i que encara faltava una mica de temps per culminar el seu progrés imparabile, s'hi tenia una fe cega, com si la veritat i la raó tinguessin prou força elles mateixes per acabar imposant-se. Des d'altres interessos, alguns van voler fer creure que aquesta humanització final es podia forçar deposant, amb les guerres del Golf, tirans com ara Saddam Hussein, i que així els règims autoritaris anirien caient l'un darrere l'altre i abraçant la «veritat» occidental.

El ressorgir de l'autoritarisme

La crisi econòmica nord-americana i europea des de la caiguda de Lehman Brothers (2008), l'inici de la guerra de Síria (2011), la proclamació del grup Estat Islàmic (2014), l'augment progressiu de la pressió migratòria cap als països del nord i el decantament del poder cap a la Xina han fet que la confiança en un futur polític millor es desplomés. Sabem prou bé que cada país, en temps de crisi, intenta salvar-se retirant-se al cau i tancant-se als altres. Ho hem vist a Rússia amb un Putin tornant l'orgull al seu país amb el ressorgiment de la seva influència mundial; ho hem vist també a Turquia amb la sultanització d'Erdoğan; als Estats Units amb el triomf de Trump; al Brasil amb Bolsonaro; a la Gran Bretanya amb el Brexit; a Itàlia, a Polònia, a Hongria... A Espanya, la temptació, fins ara acomplexada de ressuscitar la vergonya franquista, es torna a posar dempeus enarborant la bandera contra l'independentisme català i la immigració (sobretot la musulmana). Certament, uns núvols foscos i espessos sobrevolen la democràcia, i en lloc que sigui la democràcia la que es globalitzi és l'autoritarisme el que va guanyant terreny.

Núvols sobre l'Església de Francesc

Tot aquest panorama afecta també l'Església, sigui per un subtil lliscament d'opinió envers aquests moviments, sigui per una contribució activa d'alguns cristians creient que fan un favor a la fe. Des de Cristianisme i Justícia denunciem tota temptació d'utilitzar el cristianisme com a argument per imposar models totalitaris. Sovint s'utilitzen els signes cristians (creus, festes cristianes, culte, etc.) com a banderes identitàries des-

proveint-los del seu significat profund, que no és cap altre que la denúncia de l'absolutització dels poders (polítics, econòmics o mediàtics) d'aquest món.

L'elecció de Francesc com a bisbe de Roma va suposar una primavera eclesial. Un papa cridat des dels confins del món es disposava a contrarestar les intrigues vaticanes que havien afavorit la valenta renúncia de Benet XVI. L'anomenada «teologia del poble», recollint el millor de la «teologia de l'alliberament», suposava una volta franciscana a la senzillesa de l'evangeli i un retorn jesuític a la denúncia de Jesús contra rics i poderosos. La canonització aquest últim any de monsenyor Óscar Romero, màrtir del Salvador, ha consagrat aquest camí.

No obstant això, alguns grups eclesials escolten les denúncies profètiques que fa des de l'escepticisme, simplement esperant que acabi el seu pontificat, i d'altres clarament des d'una confessada oposició. Sempre ha existit (i és bo que existeixi) un cert pluralisme en l'Església. Però des de les crítiques de monsenyor Lefebvre al papa Pau VI i al Concili Vaticà II com a herètic no havíem vist bisbes que expressessin tan públicament la seva oposició al papa.

Així va ser primer amb la carta que van enviar quatre cardenals al papa Francesc al setembre del 2016 perquè aclarís la interpretació correcta de l'Exhortació «Amoris Laetitia» ja que les interpretacions oberturistes havien provocat, segons ells, «incertesa, confusió i alarma entre molts fidels». En realitat, l'alarma de veritat la va crear aquesta mateixa contestació per la disposició a elevar públicament la seva disconformitat després que el Sínode hagués aprovat els documents. La novetat d'aquesta carta no estava en la dissensió sinó en la seva publicació com a mitjà per pressionar el papa davant el que pensaven que era una deriva inacceptable. Una determinada *extrema*

dreta eclesial afirma que combrega amb el subratllat de la misericòrdia de l'Evangelí però, en la pràctica, només si aquesta es manté en un nivell genèric i abstracte. Per això reacciona amb vehemència quan es tracta de concretar-la en col·lectius equivalents als de l'Evangelí: els pobres i els marginats per les elits polítiques, econòmiques i religioses.

El neofonamentalisme eclesial procura llimar la punta de l'evangelí que interpel·la i denuncia deixant en el passat (o en el més enllà) els destinataris de la seva misericòrdia.

La justícia meritocràtica sense misericòrdia

No es tracta tant d'una lluita entre rigo-ristes i laxistes a l'Església, sinó entre dos paradigmes religiosos: un que es concentra en el legalisme i un altre que ho fa en una misericòrdia que, incloent la justícia, la supera. El primer parla molt de la misericòrdia de Déu en el sagrament de la confessió, és veritat. Però subratlla tant l'esforç del «jo» en la «perfecció moral» que acaba menyspreant els que no arriben al llistó per pertànyer a la comunitat eclesial. Es tracta d'un paradigma religiós que busca una Església elitista dels «purs», dels que es delecten en les seves capacitats per acumular mèrits. Paradoxalment, davant els casos d'abusos de sacerdots, corre el risc d'amagar aquesta vergonya per protegir la imatge de l'Església «dels perfectes».

Assistim a un conflicte entre els qui posen al capdavant una imatge racional de Déu com a Senyor i Jutge (extremadament masculina) i d'altres que cerquen un Déu evangèlic que és Amor. L'amor és sempre exigent, de vegades més que la pura llei; però és acollidor amb trets maternals. Lògicament, només aquests últims

es mostraran favorables a abordar el problema de l'acollida del col·lectiu LGTBI i del paper de les dones a l'Església. És una Església que té cura de tothom, especialment d'aquells que sembla que no hi siguin comptats, els descartats de la societat. A aquests els proposa un procés de creixement personal des de la paciència, mentre fa una crida al món, des de la cura de la Creació, a un «decreixement econòmic i de les necessitats», ja que el nivell de consum dels països rics no és en absolut universalitzable en termes ecològics.

En contraposició, l'Església dels purs, la dels qui se senten capaços d'aconseguir mèrits davant Déu, camina paral·lelament al capitalisme defensor d'una meritocràcia que oblida del tot, tant el do i la gràcia, com que les condicions de partida de cada individu en la societat no són les mateixes, sinó que són sovint profundament desiguals.

Potser per això, la crítica més forta al papa Francesc li ha arribat dels Estats Units. En aquesta pàtria de la meritocràcia econòmica («si vols, pots!») sembla que la *dreta eclesial* i la *dreta econòmica* s'han aliat per fer caure Francesc. Els uns per frenar en sec l'obertura a uns certs col·lectius, i els altres per erradicar el seu profetisme en temes ecològics, de cursa armamentística, de justícia social i d'immigració. Es tracta dels quatre dimonis de Trump i de l'extrema *dreta* dels Estats Units: negar el canvi climàtic, apostar pel lobby armamentístic (en el mercat interior, la possessió d'armes, i a l'exterior, l'exèrcit), consagrar la desigualtat per incentivar el treball i frenar la immigració.

Simbologia pseudocristiana

A Espanya, però també a la resta d'Europa, estem assistint a un ressorgir de diversos ti-

pus de nacionalismes identitaris, excoents i autoritaris. Es tracta de retrotreure's a la pròpia closca per por de la globalització i el canvi d'època en què vivim. Però l'objectiu no és quedar-se quiet com la tortuga sinó poder envestir les dificultats amb més força per recuperar les glòries passades del propi país. Així doncs, por, enyorança i desig de poder són els vents que empenyen aquests núvols que ens tapen el cel.

Els exemples són nombrosos: la Gran Bretanya amb el Brexit; Polònia i la seva justícia cada vegada menys independent; el nou govern italià; les importants extremes dretes d'Àustria, Holanda, França, el franquisme espanyol sortint de la tomba, la regressió de l'Europa de l'Est i el seu rebuig als refugiats... Un altre cas: Baviera, a Alemanya, ha decidit restaurar les creus en tots els edificis públics. Però aquesta creu, insistim, no és la de Jesús!

Desgraciadament, es tracta d'un autoritarisme cada vegada més sense complexos en la seva simbologia. Els polítics insulten i denigren des dels seus comptes de Twitter o les seves declaracions públiques. És com si s'haguessin format a recer dels debats televisius (que en realitat són crits) d'uns canals determinats. La política espectacle a Catalunya i a Espanya està acabant amb el que seria «políticament correcte».

I això no obstant, el sol no desapareix

Sempre hi ha signes d'esperança. Aquest any ha estat un dels més durs per a l'Església pels escàndols de pederàstia. La revelació de la inacceptable tolerància que s'hi pot tenir, la malèvola protecció dels culpables o la simple incapacitat d'establir protocols adequats han fet molt mal, però podria estar arribant a la fi. De fet,

l'Església no podrà resistir gaire més tanta crítica i acabarà fent els deures. La reunió internacional contra la pederàstia convocada pel papa per al mes de febrer és una bona notícia, i amb motiu d'ella totes les congregacions religioses estan elaborant protocols molt estrictes.

D'altra banda, no sabem si aquest papa abordarà la difícil qüestió de la manca de sacerdots, però en certs llocs com l'Amazònia del Brasil ja no és tabú abordar la qüestió dels sacerdots casats. En tot cas, la gran quantitat de comunitats encomenades a dones que prediquen l'evangeli i reparteixen la comunió és motiu d'esperança amb vistes a la seva normalització progressiva.

També hi ha força esglésies cristianes que, davant el creixement de l'extrema dreta, denuncien clarament la seva incompatibilitat amb l'Evangeli. És el cas de la iniciativa *Vote common good* ('Vota pel bé comú') de cristians evangèlics contra Trump. És el cas també d'aquest preciós gest d'una església d'Holanda amb una missa de 700 hores per evitar que deportessin un immigrant.

A Espanya, moltes cases religioses i de famílies cristianes s'han convertit en cases d'hospitalitat de refugiats.

Internacionalment, cal assenyalar que acaben de ser canonitzats els monjos, els sacerdots i les monges assassinats a Algèria pels terroristes compartint la vida i la mort de 60.000 musulmans; s'ha aconseguit un acord amb la Xina per a l'acceptació de l'Església, i els cristians de Corea del Sud es mostren molt optimistes amb els progressos envers la unificació amb el Nord...

Perquè el sol segueix aquí encara que a vegades no el veiem.

Cristianisme i Justícia